

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ»

Укладач програми навчальної дисципліни доцент кафедри публічного управління та адміністрування, к. і. н., доцент Щетініна Т. О.

Програма навчальної дисципліни «Конституційні основи публічної влади» складена відповідно до освітньо-професійної програми Місцеве самоврядування спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Конституційні основи публічної влади» є суспільні відносини у сфері конституціоналізму та регулювання засад публічної влади в положеннях Конституції України та конституціях країн світу.

Міждисциплінарні зв'язки: для вивчення даної навчальної дисципліни необхідним є ґрунтовне засвоєння ряду навчальних дисциплін, а саме: «Історія України», «Правознавство», «Філософія», «Теорія державного управління», «Адміністративне право», «Регіональне управління», «Правові засади адміністративної діяльності»; дисципліна є фундаментом для вивчення таких навчальних дисциплін як: «Служба в органах місцевого самоврядування», «Правове регулювання публічної служби», «Організація місцевого самоврядування».

1.1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета вивчення навчальної дисципліни «Конституційні основи публічної влади»: формування комплексного уявлення про становлення конституціоналізму в Україні і світі, про характер та зміст основних норм Конституції України, що регламентують структуру та засадничі принципи діяльності публічної влади.

1.2. Основні завдання навчальної дисципліни «Конституційні основи публічної влади»: освоєння здобувачами вищої освіти понятійного апарату дисципліни, основних теорій та концепцій конституціоналізму, опанування положень Конституції України, які регламентують структуру, завдання та врегульовують порядок діяльності органів публічної влади.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі компетентності:

загальні:

–здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями; здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

–здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства (компетентність викладена

в частині, що відповідає змісту та завданням даної навчальної дисципліни);

– вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

– здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності);

фахові: здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів; здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових та морально-етичних норм поведінки; здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування; здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування.

1.4. Програмні результати навчання:

– використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства; знати структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування;

– знати стандарти, принципи та норми діяльності у сфері публічного управління та адміністрування;

– знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування;

– розуміти та використовувати технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень;

– уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формувати рекомендації в межах своєї компетенції.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Теоретичні основи конституціоналізму. Вчення про конституцію.

Поняття та сутність Конституції, її юридичні властивості. Предмет та межі конституційного регулювання. Функції Конституції. Об'єкти конституційного регулювання. Форма і структура Конституції. Реалізація Конституції. Конституція і конституціоналізм. Поняття, сутність та характерні ознаки конституціоналізму як політико-правового явища. Поняття та основні етапи конституціоналізму в Україні. Поняття та сутність конституції. Властивості та функції конституції. Форма та структура конституції.

Конституція: нові підходи до її визначення. Конституція як продукт європейської культури. Конституція як продукт національної культури, її відображення у змісті конституції. Призначення конституції.

Поняття конституції у розумінні представників різних юридичних шкіл. Сутність конституції у розумінні концепції ліберального політичного порядку. Сутність конституції у розумінні концепції юридичного позитивізму. Сутність конституції у поглядах школи природничого права, нормативістів,

інституціоналістів, марксистів.

Формальна і матеріальна конституція. «Жива конституція». Зміст конституції. Проблеми співвідношення юридичної і фактичної Конституції України. Функції конституції України та їх відображення у її змісті. Реалізація принципу верховенства Конституції в умовах зростання ролі міжнародного права.

Тема 2. Історія світового конституціоналізму.

Історико-культурні та соціально-економічні передумови виникнення інституту «основного закону (*lex fundamentalis*) держави» як важливого елементу загальноєвропейської культури. Виникнення терміну «конституція» і формування поняття конституції. Теорії походження конституції. Конституція як устрій держави (антична епоха конституціоналізму). Перші визначення поняття конституції. Причини та передумови виникнення перших конституцій. Конституційні ідеї Ф. Лассаля, Дж. Локка, Ж. Ж. Руссо, Т. Гоббса. Конституційні акти Великобританії (Велика Хартія вольностей 1215 р., Петиція про права 1628 р., Біль про права 1689 р., Акт про престолоспадкування), США (Декларація незалежності 1776 р.), Франції (Декларація прав людини і громадянина 1789 р.). Доктрина верховенства права Алберта Дайсі. Перші писані конституції. Причини появи сучасних конституцій. Теорія установчої влади і становлення конституціоналізму. Конституція як акт установчої влади народу. Періодизація світового конституціоналізму.

Тема 3. Основні етапи розвитку Конституції України та відображення в них ролі публічної влади.

Періодизація розвитку конституційно-правової думки в Україні. Політико-правова характеристика пам'яток правової думки та основних конституційних проектів і актів України попередніх етапів національної історії: «Руська правда» Ярослава Мудрого, Литовські статuti, Конституція Пилипа Орлика, «Начерки Конституції Республіки» Григорія Андрузького, «Проектъ оснований устава украинского общества «Вольный Союз» – «Вільна Спілка» Михайла Драгоманова, конституційний проект Михайла Грушевського 1905 року, універсали Української Центральної Ради, конституційне законодавство Української Народної Республіки, Західноукраїнської Народної Республіки, Української Гетьманської Держави, Карпатської (Закарпатської) України, Української РСР та ін.

Політико-правова характеристика етапу становлення нової конституційної системи незалежної України (Декларація про державний суверенітет України; Концепція нової Конституції України, схвалена Верховною Радою Української РСР 19 червня 1991 року; Акт проголошення незалежності України; проекти Конституції України 1 липня 1992 року, 26 жовтня 1993 року; Конституційний Договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України).

Загальний огляд конституційних проектів України 1995-1996 років. Витоки та перспективи розвитку Конституції України 1996 року. Наступність у

конституційному розвитку України. Перехідні положення Конституції України.
Сучасний розвиток Конституції України.

Тема 4. Конституційно-правові засади організації та діяльності публічної влади в Україні.

Поняття, сутність та види публічної влади. Поняття та основні ознаки органу державної влади. Конституційний статус органу державної влади. Конституційна система і види органів державної влади. Чинники, що впливають на формування системи органів державної влади: форма правління, форма політичного правління, форма державного устрою, доктрина поділу влади, досвід державного будівництва, національні традиції державотворення та ін. Конституційні принципи організації та діяльності органів публічної влади. Суверенітет як основна засада публічної влади. Основні конституційні засади організації державної влади. Система органів публічної влади в Україні.

Тема 5. Конституційний статус суспільно-політичних інститутів.

Поняття, ознаки та зміст громадянського суспільства. Конституційні засади становлення в Україні громадянського суспільства.

Конституційні основи створення та діяльності в Україні політичних партій, громадських та релігійних організацій. Принципи взаємовідносин суспільно-політичних інститутів з органами публічної влади.

Тема 6. Верховна Рада як єдиний орган законодавчої влади в Україні.

Правова природа парламенту держави, його місце і роль у системі органів держави. Парламент та парламентаризм. Становлення парламентаризму в Україні. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України: порядок формування, строк повноважень, дострокове припинення діяльності, структура, повноваження, форми роботи.

Постійні комітети, тимчасові комісії та інші органи Верховної Ради України. Депутатські групи та фракції.

Голова Верховної Ради України, його заступники. Секретаріат Верховної Ради України. Конституційно-правовий статус народного депутата України. Вільний та імперативний депутатський мандат. Депутатський імунітет та індемнітет. Право законодавчої ініціативи. Законодавча діяльність і законодавчий процес у Верховній Раді України.

Тема 7. Президент України – глава держави.

Правова природа, соціальне призначення і політична роль інституту глави держави (зумовленість формою державного правління, одноособовий та колегіальний глава держави, місце глави держави в системі органів державної влади тощо). Формування інституту глави держави в Україні. Місце і роль Президента України в конституційній системі України. Порядок обрання, строк повноважень: причини та умови дострокового припинення повноважень, присяга Президента України. Відповідальність глави держави. Повноваження Президента України, їх класифікація. Акти Президента України, їх контрасигнація. Адміністрація Президента України, її правовий статус.

Тема 8. Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади, інші органи виконавчої влади.

Правова природа уряду – Кабінету Міністрів України, його місце в

системі органів державної влади. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України: місце в системі органів виконавчої влади, структура, порядок утворення, основні напрями діяльності, акти, відповідальність. Прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри України і міністри України.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади. Конституційно-правовий статус місцевих органів виконавчої влади. Порядок формування, структура, повноваження та акти місцевих державних адміністрацій. Відповідальність місцевих органів виконавчої влади.

Тема 9. Конституційні основи судової влади. Конституційна юстиція в Україні.

Поняття і природа судової влади. Судова система України. Правовий статус суддів. Основні засади здійснення правосуддя. Конституційно-правовий статус Вищої ради юстиції. Конституційно-правовий статус прокуратури.

Конституційний Суд України як єдиний орган конституційної юрисдикції. Повноваження Конституційного Суду України і порядок його діяльності.

Тема 10. Конституційно-правові засади територіальної організації публічної влади в Україні.

Місцеве самоврядування як конституційно-правовий інститут: поняття, сутність, основні теорії місцевого самоврядування. Інститут місцевого самоврядування в Україні: історико-правовий огляд.

Система та основні принципи місцевого самоврядування в Україні, економічна, фінансова база місцевого самоврядування. Територіальна громада – основа місцевого самоврядування. Сільські, селищні, міські ради – представницькі органи місцевого самоврядування: порядок утворення, структура, форми діяльності, повноваження. Районні та обласні ради – органи місцевого самоврядування, що представляють інтереси територіальних громад.

Депутат ради. Сільський, селищний, міський голова. Виконавчі комітети сільських, селищних та міських рад: порядок утворення, структура, повноваження. Органи територіальної самоорганізації громадян.

2. Рекомендовані джерела інформації

1. Актуальні проблеми конституційного права України: підруч. / за заг. ред. проф. А. Ю. Олійника. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 554 с.

2. Верховна Рада України : офіційний веб-портал. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws> (дата звернення: 25.08.2019).

3. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підруч.; 2-е вид., перероб. і доп. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 504 с.

4. Конституційне право України: Тематичний словник / М-во внутр. справ України, Харк. нац. ун-т внутр. справ, Херсон. юрид. ін-т; упоряд. Галунько В. В. та ін.; за ред. В. В. Галунька. Херсон: Херсон. міська друк., 2010. 131 с.

5. Конституційне право України: підруч. / за ред. академіка АПрН України, д. ю. н., проф. Ю. М. Тодики, д. ю. і п. н., проф. В. С. Журавського.

Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2002. 544 с.

6. Конституційне право України: підруч. / В. І. Чушенко, І. Я. Заяць; за заг. ред. В. І. Чушенка; М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка; вид. 2-е, допов. переробл. Київ: Ін Юре, 2009. 547 с.

7. Конституційне право України: посіб. / Ю. Г. Барабаш та ін.; за заг. ред. Ю. Г. Барабаша. Харків: Право, 2012. 303 с.

8. Конституційне право України: підруч. / за заг. ред. В. Л. Федоренка; 4-е вид., перероб. і доопр. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 727 с.

9. Конституція та засади конституційного ладу України у питаннях та відповідях : навч. посіб. / за ред. Є. І. Григоренко, О. С. Передерій. Харків: ХУПС, 2010. 171 с.

10. Конституційна юрисдикція : підруч. / Ю. Г. Барабаш та ін.; за ред. Ю. Г. Барабаша, А. О. Селіванова; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Харків: Право, 2012. 166 с.

11. Конституційне право України: підруч. / за заг. ред. В. Л. Федоренка; 4-е вид., перероб. і доопр. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 727 с.

12. Кравченко В. В. Конституційне право України: навч. посіб. Київ: Атіка, 2002. 479 с.

13. Муніципальна влада в Україні: проблеми теорії та практики / О. В. Батанов; відп. ред. М. О. Баймуратов; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ: Юридична думка, 2010. 653 с.

14. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України. Академічний курс: підруч.; у 2-х т. Київ: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. Т. 1. 544 с.; Т. 2. 620 с.

15. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України: підручник / МОНУ ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАНУ ; Київський ун-т права; за заг. ред. В. Ф. Погорілка. 2-ге видання, перероб., та доп. Київ: Правова єдність, 2010. 432 с.

16. Савчин М. В. Конституціоналізм і природа конституції: монографія. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2009. 372 с.

17. Стрижак А. Конституція України в актах Конституційного Суду України (аналітичний огляд та коментар). Київ: Ін Юре, 2010. 629 с.

18. Теліпко В. Е. Конституційне та конституційно-процесуальне право України: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2009. 568 с.

19. Фрицький О. Ф. Конституційне право України: підруч. Київ: Юрінком Інтер, 2002. 536 с.

20. Фрицький О. Ф. Муніципальне право України: підруч. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 360 с.

21. Юридична енциклопедія : В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ: «Українська енциклопедія», 1998.